

NELINIȘTIT ESTE SUFLETUL NOSTRU PÂNĂ NU SE ÎNTOARCE IARĂȘI LA TINE, DOAMNE

LECTII DE CATEHIZARE

Lecția 25

“Cred într-o una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”

CATEGORIILE MEMBRILOR BISERICII (II)

Mirenii sau laicii

Al doilea element constitutiv al Bisericii, sau al doilea element esențial care intră în alcătuirea Bisericii și fără de care Biserica nu ar putea să existe este elementul laic.

Prin acest element se înțelege totalitatea credincioșilor creștini membri ai Bisericii, care nu au starea preoțească în nici una din cele trei trepte și nici calitatea de slujitori inferiori ai Bisericii, instituiți prin hirotiesie sau în alt chip.

Membrii Bisericii din această categorie se numesc fie laici folosindu-se cuvântul grecesc (λαϊκος) adică un termen luat din limba greacă, fie mireni, folosindu-se un cuvânt luat din limba slavonă. Cuvântul laic înseamnă în grecește om profan, neinițiat într-un anumit meșteșug sau într-o anumită treabă, pe când cuvântul slav mirean, înseamnă om din lumea mare, din masă, adică om care nu face parte din lumea de sus sau din lumea înaltă.

De fapt, nici cuvântul grecesc și nici cel slav nu exprimă în mod real starea în care se găsesc credincioșii simpli, adică starea laică propriu-zisă, întrucât aceasta nu este o stare profană, o stare căreia i-ar aparține cei neinițiați și nici o stare a lumii de jos.

Astfel, datorită stării harice primite prin Botez, credinciosul simplu nu este nici un profan și nici un paria sau un om inferior din lume, ci se află într-o stare care a putut fi numită cu adevărat «preoție sfântă» în Sfântă Scriptură (I Petru II, 5).

În virtutea stării sale de părtăș la preoția generală, credinciosul laic poate săvârși Taina Botezului în cazuri de necesitate.

Credinciosul simplu devine prin Taina Sfântului Botez membru atât al trupului tainic al Domnului și ca atare părtăș direct și activ la întreaga lucrare mântuitoare care se săvârșește în Biserică, cât și subiect al tuturor drepturilor și îndatoririlor care îi revin stării sale ca parte constitutivă esențială ce intră în alcătuirea Bisericii.

În această îndoită calitate pe care o dobândește credinciosul simplu prin Taina Sfântului Botez, el participă împreună cu clerul, la păstrarea nealterată a adevărului revelat, al cărui păstrător este Biserica în întregimea sa, adică în întreaga sa alcătuire, precum și la toate celelalte lucrări pe care le săvârșește clerul în exercitarea celor trei ramuri ale puterii bisericesti, și adică a puterii învățătoarești, a puterii sfințitoare și a puterii conducătoare sau jurisdicționale.

Cu o asemenea poziție în Biserică, credincioșii simpli nu pot fi socotiți laici în sensul propriu și cu atât mai puțin niște mireni oarecare. Cu toate acestea, fiindcă nu s-a creat un termen deplin corespunzător pentru a le exprima starea corespunzătoare de membri ai Bisericii, ei continuă să fie numiți laici sau mireni.

În dependență de modul de viață membrii Bisericii ca persoane fizice se împart în monahi (monahos) și nemonahi (cosmicos).

Nu este corectă împărțirea membrilor Bisericii ca persoane fizice în: cler, mireni și monahi. Deoarece un preot de mir, după modul de viață nu se deosebește cu nimic de un mirean. La fel și un călugăr care nu are hirotonia în una din cele trei trepte ale preoției nu se deosebește de un mirean sau laic în ceea ce ține de starea lui harică.

Starea monahală

Starea monahală nu este una care vine din epoca apostolică. Istoria vieții bisericesti și chiar unele situații din vremea noastră arată că a putut și poate să existe Biserică organizată și fără de stare

monahală.

Bazele monahismului creștin au fost puse în Egipt și ca organizatori ai monahismului istoria ne atestă pe Pavel din Teba, Antonie cel Mare și ucenicul acestuia Pahomie cel Mare. Pravilele vieții monahale au fost alcătuite de Pahomie cel Mare (+340), și de Vasile cel Mare (+379).

Locul călugărilor în viața bisericească a fost determinat de hotărârile Sinodului ecumenic di Calcedon (451), care prin canonul 4 a supus monahii jurisdicției Bisericii. Până la acea dată, monahismul fusese o instituție neoficială, creată din inițiativă particulară, iar nu din inițiativa autorității bisericesti. De atunci cei care lepădau cinul călugăresc sunt tratați în același mod ca și cei ce se leapădă de preoție.

Prin însuși voluntarismul monastic, adică prin hotărârea fermă și constantă de a viețui într-un anumit fel superior vieții comune creștinilor, ei au constituit mai întâi un exemplu pentru ceilalți creștini, iar viața lor deosebită a însemnat lansarea unei chemări întregii obști a Bisericii de a trăi într-un chip mai aproape de idealul de viață creștină.

Din Orient monahismul s-a răspândit și în Apus, unde cel mai de vază lucrător pe acest tărâm fost Benedict contele Nursiei (+543). Începând cu sec. Al X-lea în Apus apar ordinele călugărești.

Intrarea în monahism

Fiecare membru al Bisericii poate intra în rândurile călugărilor cu respectarea anumitor condiții.

Iată câteva din acestea:

Conform canonului 40 al Sinodului 6 ecumenic, în călugărie sunt admiși doar persoanele care au fost supuse încercării, să nu fie mai mici de o vârstă anumită, și să o facă de bunăvoie¹;

Bărbatul să nu fie călugărit dacă soția este în viață, și invers, excepție doar dacă ambii soți au hotărât să se călugărească, și nu au copii minori;

Să nu aibă datorii și să nu se afle sub judecată.

După o perioadă de încercare cu o durată de la 6 luni la 3 ani, candidații la monahism depun trei jurăminte: de feciorie; de lepădare de avere și de ascultare.

Mergând pe cale lepădării de sine, călugării au adoptat rânduiala vieții de obște. Acest lucru este remarcat și de canonul 6 al Sinodului local din Constantinopol (861), monahilor nu le se permite să aibă nimic propriu...”căci fericitul Luca zice despre cei ce cred în Hristos și care închipuiesc viețuirea monahilor, că nici unul nu zicea că din averea sa este ceva al său, ci totul era de obște”.

Lozinca principală a călugărilor este: „Rugăciunea și lucrul”.

Chemăți la ascultare și îndeletnicindu-se cu diferite meșteșuguri, călugării au adus o contribuție însemnată la dezvoltarea meșteșugurilor și artelor.

Treptele monahismului

În prezent în Biserica ortodoxă sunt cunoscute trei trepte a călugăriei.

1. Reasofori – sunt acei membri ai Bisericii, care după o perioadă de încercare (noviciat) sunt primiți în mănăstire, fără a depune făgăduințe sau jurăminte. Numele de reasofor vine de la haina deosebită pe care o poartă – reasă. Reasoforii sunt datori să respecte regulile monahale la rând cu ceilalți călugări. Lor li se interzice să lase haina călugărească și să se întoarcă în lume. Dar această interzicere are mai mult un caracter moral.

În comentariul lui Balsamon la canonul 6 al sinodului local din Constantinopol (861) se spune că „nu se cuvine ca cel care

a îmbrăcat haina monahală să se prezinte azi ca monah, iar mâne să vină în fața poporului în haină civilă; un atare monah să fie constrâns să rămână în mănăstire. Însă un reasofor, care în orice împrejurare vrea să părăsească mănăstirea și să se întoarcă în lume, nu i se interzice, având și dreptul de a contracta o căsătorie, pentru că n-a depus făgăduințele monahale.

2. Călugări în schima mică, sau cu chipul cel mic.

Schima înseamnă – față, chip, iar după terminologia canonică înseamnă chipul evlaviei, chipul duhovnicesc, semnul exterior care manifestă căință internă, sufletească. Cu ocazia tunderii în monahism, candidatul depune trei jurăminte sau făgăduințe:

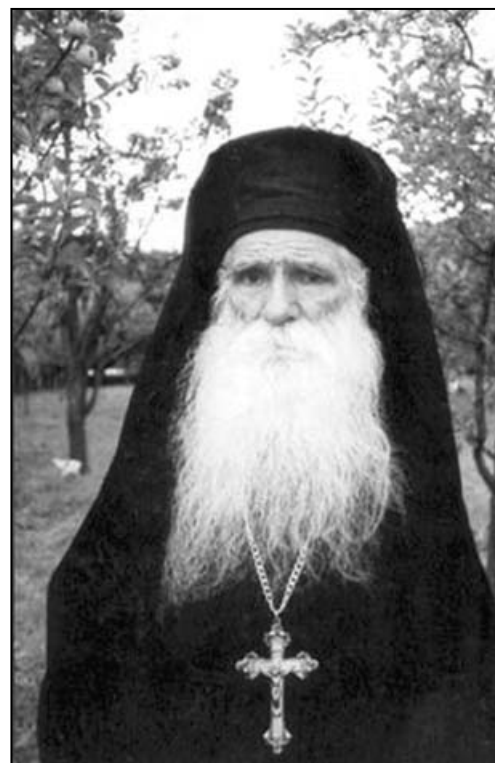
1. Că va evita tot ce corespunde de poftele trupesti (vot de feciorie);

2. Că va fi ascultător până la moarte față de orice superior (vot de ascultare)

3. Că nu va năzui la proprietate personală nicodată (vot de sărăcie)

Ca semn exterior călugării cu schima mică poartă pe lângă reasă, mai poartă camilavcă și mantie. Monahii cu schima mică nu pot ieși din monahism în virtutea făgăduințelor (jurămintelor) depuse. La tundera în această treaptă a monahismului, celui călugărit i se schimbă numele.

3. Călugăr în schima mare, este a treia treaptă a călugăriei. Se ajunge la acest grad în cadrul unei ceremonii spirituale, în Biserică, prin reînnoirea făgăduințelor date când a avut loc tundera în treapta călugăriei cu schima mică, dar în formă mai severă. Ca semn exterior cei tunși în această treaptă primesc culion și mantie împodobită cu cruci și analavon. Monahii cu schimă mare care se obligă să petreacă toată viața în post aspru și cu rugăciune neîntreruptă. I se poate îngădui, de către stareț, a se consacra vieții ascetice aspre numai aceluși monah, care s-a distins timp de 30 de ani în observarea aspră a tuturor regulilor monahale.

Călugărul care are starea de diacon se numește ierodiacon; călugărul care a primit taina preoției se numește ieromonah. Conducătorul unei comunități monahale se numește egumen, iat arhimandritul este conducătorul unei mănăstiri mai mari.

Prin însuși voluntariatul monastic, adică prin însuși hotărârea fermă și constantă de a viețui într-un anumit fel superior viețuirii comune a creștinilor, ei au constituit mai întâi un exemplu pentru ceilalți creștini, iar viața lor deosebită a însemnat lansarea continuă a unei chemări adresată întregii obști a Bisericii de a trăi

într-un chip cât mai apropiat de idealul de viețuire creștină.

Un merit deosebit și o cinstire deosebită și-au câștigat membrii stării monahale prin faptul că mulți dintre ei, pe calea practicării tot mai depline a lepădării de sine au ajuns să fie proslăviți de Domnul prin virtuți sau puteri deosebite, care le-au atras nu numai faima de oameni cuvioși, ci a sfârșit prin a-i și așeza în rândurile sfinților, sub numele binecunoscut de cuvioși. Se înțelege că în felul acesta ei s-au făcut slujitori ai mântuirii tuturor în rând cu ceilalți sfinți ai Bisericii.

Mergând pe calea celei mai depline lepădări de sine, monahii au adoptat dintru început rânduiala de viețuire socială despre care vorbește Sf. evanghelist Luca în Faptele Apostolilor, ca rânduiala de viețuire pe baza proprietății obștești a primelor comunități creștine. Când mai târziu acest mod de viețuire a comunităților creștine a început să fie abandonat, l-au preluat monahii și l-au continuat în baza votului sărăciei, care a însemnat întotdeauna renunțarea la proprietatea individuală în folosul obștii. Practicând proprietatea de obște, membrii stării monahale nu i-au dat acesteia întrebuintare numai pentru nevoile proprii, ci și pentru ajutorarea celor lipsiți sau aflați în nevoi, angajându-se voluntari și ca persoane și prin mijloacele de care dispuneau în opera de asistență socială a Bisericii, prin care au făcut cea mai autentică și mai utilă aplicare a dragostei creștine. Datorită acestei lucrări, membrii stării monahale au fost chemați mereu de autoritatea bisericească la sarcini în legătură cu asistența socială și au fost chiar rânduiți să conducă așezămintele ce se creaseră în mod special pentru ajutorarea celor ajunși în necazuri sau loviți grav de soartă.

Dedicați unei viețuirii în mai deplină lepădare de sine, mulți dintre membrii stării monahale, folosind liniștea mănăstirilor sau a altor așezămintele în care erau chemați la ascultare, s-au îndeletnicit cu felurite meșteșuguri, cultivând și unele arte, dar punând atât realizările lor meșteșugărești, cât și pe cele artistice la dispoziția Bisericii, adică în slujba obștii credincioșilor.

Prin aceste îndeletniciri, ei au adus o contribuție însemnată la dezvoltarea meșteșugurilor și a artelor, al căror obiect avea legătură cu viața bisericească sau cu trebuințele acesteia.

O altă îndeletnicire prin care au strălucit mulți membri ai stării monahale a fost și a rămas cărturărie, prin care au adus de asemenea o contribuție însemnată atât la dezvoltarea studiului teologiei cu diversele sale ramuri, cât și la dezvoltarea culturii umane în genere, așa precum monahii artiști și-au adus contribuția nu numai la dezvoltarea artelor bisericesti, ci și la dezvoltarea tezaurului artistic al întregii lumi.

În fine, mulți membri ai stării monahale s-au învrednicit să devină episcopi sau în genere ierarhi ai Bisericii, contribuind prin formația lor deopotrivă ca și prin tragerea de inimă sau chiar jertfelnicia lor la bună îndrumare și cârmuire a vieții bisericesti.

Prin toate manifestările lor pilduitoare și prin toată lucrarea de orice fel prin care s-au dovedit folositori vieții creștine și activității Bisericii, membrii stării monahale și-au câștigat cu timpul merite deosebite prin care și-au consolidat poziția în viața Bisericii, sporindu-li-se în același timp prestigiul și importanța de element deosebit de activ și de util pentru viața Bisericii.

(Note)

¹ Canonul 40 al Sinodului Trulan (691) indică vârsta de 10 ani, iar canonul 18 al Sf. Vasile cel Mare – 17 ani.

Nicolae Fuștei